

Tartalom

Bevezetés.....	2
1. Főbb megállapítások.....	2
2. Az adatfelvétel bemutatása	3
2.1. Az adatfelvétel célja.....	3
2.2. Az adatfelvétel lebonyolítása az euróövezet országában.....	3
2.3. Az adatfelvétel lebonyolítása Magyarországon.....	4
3. A háztartások tulajdonában lévő eszközök.....	5
3.1. Reáleszközök.....	5
3.1.1. A háztartások elsődleges lakóhelyéül szolgáló ingatlan.....	7
3.1.2. Egyéb ingatlanok.....	9
3.1.3. Járművek.....	9
3.1.4. Értéktárgyak.....	9
3.1.5. Vállalkozások	9
3.2. Pénzügyi eszközök	9
3.2.1. Bankszámlák	11
3.2.2. Befektetések	11
3.2.3. Nyugdíjcélú előtakarékoság.....	11
4. A háztartások kötelezettségei	12
4.1. A háztartások eladósodottsága.....	12
4.2. Jelzáloghitelek.....	13
4.3. Egyéb hitelek, kölcsönök	14
4.4. Folyószámla-hitelkeret.....	14
4.5. Magánkölcsönök.....	14
5. A háztartások szubjektív anyagi helyzete.....	16
6. A háztartások vagyona	16
6.1. A háztartások nettó vagyona a főkereső korcsoportja szerint	16
6.2. A háztartások nettó vagyona régiók szerint	17
6.3. A háztartások nettó vagyona a főkereső gazdasági aktivitása szerint.....	18
6.4. A háztartások nettó vagyon háztartástípusok szerint	18
Fogalomtár	19

BEVEZETÉS

Kiadványunk célja, hogy bemutassa a *Miből élünk?* című, a háztartások pénzügyeire és fogyasztására vonatkozó európai adatfelvétel második hullámának magyarországi eredményeit. A 2014 októbere és decembere között végrehajtott adatfelvétel volt az első olyan adatgyűjtés Magyarországon, aminek célja, hogy a háztartások vagyoni helyzetét közvetlenül a háztartásoktól gyűjtött információk alapján mérje fel.

A háztartások gazdasági helyzetének elemzéséhez egy másik – makrogazdasági – forrása a nemzeti számlák. A mikro- és makrogazdasági statisztikák között jelentős módszertani eltérések vannak, így a két forrásból származó adatok eltérnek egymástól. A nemzeti számlák adatai a magánháztartások adatai mellett az intézményi háztartásokét is tartalmazzák, míg a *Miből élünk?* adatfelvétel kizárólag magánháztartásoktól gyűjtött adatokat. A *Miből élünk?* felvétel adatai a háztartások önbevallásán és saját becsléséből származnak. Ez gyakran jelentősen eltér a tényleges becsült piaci értéktől.

A felvétel referenciaideje a demográfia, a foglalkoztatottsági és a vagyoni kérdések esetében 2014. szeptember 30-a, míg a jövedelmi és fogyasztási adatok vonatkozásában a 2014. szeptember 30-át megelőző 12 hónap volt.

1. FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Jövedelmi viszonyok

2014. szeptember 30-án

- a háztartások 90,4%-a rendelkezett legalább egy reáleszközzel; az adatfelvétel a reáleszközök közé sorolta az ingatlanokat, a járműveket, a vállalkozásokat és az értéktárgyakat;
- a háztartások 84,2%-a lakott saját tulajdonú ingatlanban: 76,2%-uk teljes egészében, 8,0%-uk részben volt tulajdonosa annak az ingatlanban, amelyben lakott; a háztartások tulajdonában lévő elsődleges lakóhelyként szolgáló ingatlanok összértéke országosan 39 310 milliárd forintot volt; egy ingatlan átlagos értéke 11,3 millió forintot tett ki;
- a háztartások 18,8%-a lakott jelzálogjoggal terhelt ingatlanban; a hitelek többségét a forinthitelek és svájci frankban jegyzett hitelek adták (részarányuk az összes hitel arányában sorrendben 48,4 és 42,4%);
- a háztartások 82,8%-a rendelkezett legalább egyfajta pénzügyi eszközzel; az adatfelvétel a pénzügyi eszközök közé sorolta a bankszámlákat, az értékpapírokat, a befektetési alapokat, a háztartáson kívüli személyekkel szembeni követeléseket;
- a háztartások 36,9%-a rendelkezett adóssággal; a háztartások összes adósságállománya 5896 milliárd forintot volt; a háztartásonkénti tartozás átlagosan 3,9 millió forintot tett ki;
- az adóssággal rendelkező háztartások átlagos adósságrátája 22,8% volt; ez a mutató az összes kötelezettség arányát mutatja az összes eszköz értékéhez viszonyítva;
- a háztartások összes vagyona országosan 64 147 milliárd forint volt; egy háztartásra vetítve a nettó vagyon átlagosan 15,6 millió forintot tett ki.

2. AZ ADATFELVÉTEL BEMUTATÁSA

2.1. Az adatfelvétel célja

A *Miből élünk?* című, a háztartások pénzügyeire és fogyasztására vonatkozó európai adatfelvételt 2006-ban kezdték kidolgozni az Európai Központi Bank szakemberei, együttműködve az euróövezet országainak szakértőivel és statisztikai hivatalainak munkatársaival.

Az Európai Központi Bank által koordinált, háromévente ismétlődő adatfelmérés elsődleges célja, hogy európai szinten összehasonlítható adatok álljanak rendelkezésre a háztartások vagyoni helyzetéről. A felmérésből kapott adatok felbecsülhetetlen értékű információt jelentenek a háztartások gazdasági viselkedésének megértéséhez, hiszen ez volt az első olyan adatfelvétel, amely a háztartások vagyonáról közvetlenül a háztartásoktól gyűjtött adatokat. Valamennyi résztvevő országban ugyanazokat a kérdéseket tették fel a mintába bekerült háztartásoknak, és a válaszokat egységes módszertan alapján dolgozták fel a szakértők, ennek eredményeképpen uniós szinten összehasonlítható adatok születtek.

A felmérés legfontosabb törekvése, hogy olyan elemzések készüljenek, amelyek alapvetően hozzájárulnak a hatékony nemzeti, valamint az európai szintű gazdaságpolitikai döntések meghozatalához. Az adatokból képet kaphatunk a háztartások gazdasági helyzetéről, jövedelmi viszonyairól, fogyasztási és megtakarítási szokásairól, eladósodottságának okáról és mértékéről. Az adatgyűjtésből származó összesített adatok lényeges információkat nyújtanak a döntéshozók számára a társadalmakat érintő legfontosabb kérdésekről, többek között a háztartások vagyoni helyzetéről, életszínvonaláról, befektetési döntéseiről, a munkanélküliségről, a családok eladósodottságáról.

Az euróövezet országai számára a részvétel kötelező a háromévente ismétlődő adatgyűjtésben. Az Európai Unió egyéb országai önkéntes alapon csatlakozhatnak a felvételhez, ahogyan ezt Lengyelország mellett Magyarország is tette 2014-ben.

2.2. Az adatfelvétel lebonyolítása az euróövezeti országokban

A háztartások pénzügyeire és fogyasztására vonatkozó európai adatfelvétel első hullámát 2010 vége és 2011 eleje között hajtották végre, 15, az eurózónába tartozó ország részvételével. Összesen 62 000 háztartás válaszolt a kérdőívre. Magyarország az első hullámban még nem vett részt.

A második hullámot 2013 és 2015 első fele között hajtották végre, összesen 20 ország részvételével. Az euróövezet országain kívül Lengyelország és Magyarország vett részt az adatgyűjtésben. A második hullámban összesen 84 700 háztartás töltötte ki a kérdőívet, átlagosan közel minden második válaszolt. (Az átlagos megvalósulás 48,7% volt.)

Az adatgyűjtés hossza jelentősen eltért az egyes országokban: a legrövidebb ideig, másfél hónapig Lengyelországban és Magyarországon tartott, a leghosszabb ideig, nyolc hónapig pedig Belgiumban. Egy-egy interjú átlagos hossza 50 perc volt. A kikérdezés módja az országok túlnyomó többségében laptopal támogatott személyes interjú volt. Kivételt jelentett Hollandia, ahol kizárólag interneten töltötték ki a kérdőívet, és Lengyelország, ahol papír kérdőívet használtak. Néhány országban többcsatornás volt az adatgyűjtés, így Magyarországon (laptopos interjú és internet), Olaszországban és Máltán (laptopos interjú és papír kérdőív), valamint Finnországban (zömmel telefonos, kis részben laptopos interjú).

Az adatfelvétel végrehajtási folyamata a résztvevő országokban egységes, szigorúan harmonizált volt. A kérdőív kérdései és válaszai valamennyi ország számára kötelezően alkalmazandók, központilag szabályozottak voltak, csupán néhány kérdés vonatkozásában volt lehetőség országonkénti specifikációra. Az országok által gyűjtött adatokat és a feldolgozás folyamatát az Európai Központi Bank ellenőrizte és validálta. Az adatfelvétel országokon belüli koordinálását a nemzeti központi bankok végezték. A gyakorlati lebonyolítást az országok felében piackutató cégek, másik felében a nemzeti statisztikai hivatalok hajtották végre.

2.3. Az adatfelvétel lebonyolítása Magyarországon

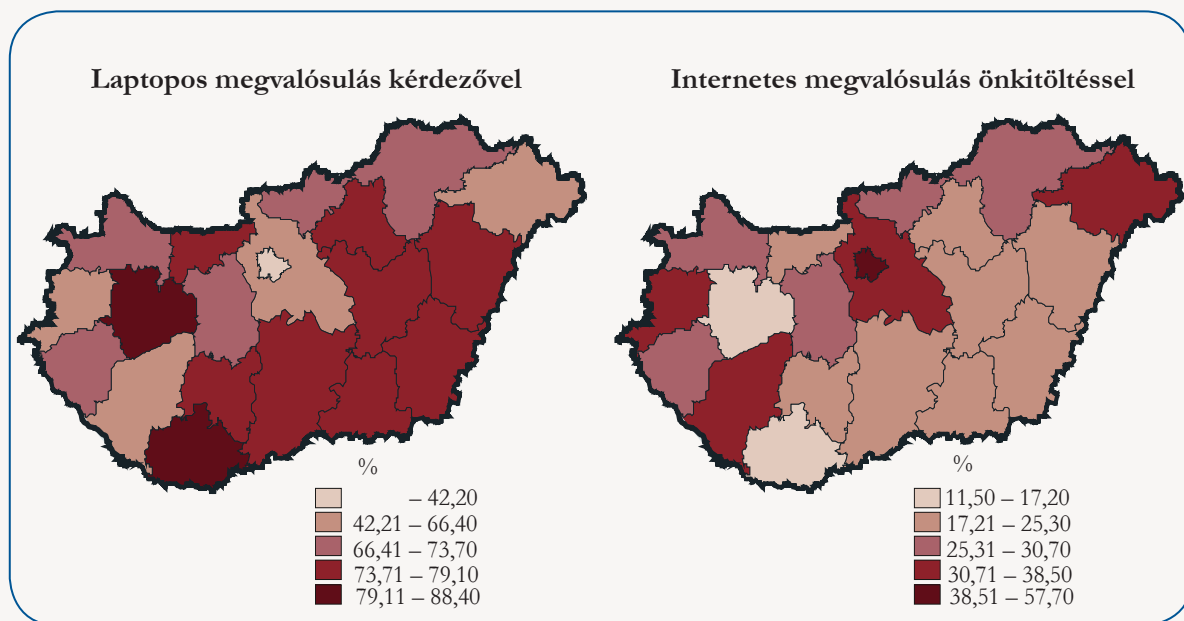
Magyarország önkéntes alapon csatlakozott a felvétel második hullámához. A kikérdezést a Magyar Nemzeti Bank megbízásából a Központi Statisztikai Hivatal hajtotta végre 2014 október 20-a és december 7-e között. A felvétel során az ország 167 településén 18 ezer háztartást kerestek fel a KSH kérdezői. A háztartások számára a kérdőív kitöltése önkéntes volt.

A magyarországi minta nagysága kiemelkedően nagy volt a többi országgal összehasonlítva, különösen a lakosság lélekszámához viszonyítva. Ennél több háztartást (20 ezer) csak Franciaországban kerestek fel a kérdezők.

Kétféle válaszadási mód között választhattak a háztartások: vagy személyes interjú keretében, a kérdezőnek válaszolták meg a kérdéseket, aki elektronikusan (laptopon) rögzítette a válaszokat, vagy interneten, önkéntességgel töltötték ki a kérdőívet.

A felkeresett háztartások összesen 34,6%-a válaszolt a kérdőív kérdéseire, ezzel a válaszolási aránnyal Magyarország a középmezőnybe tartozott az országok rangsorában. A legnagyobb arányban (45,4%) az Észak-Alföld régióban, a legkevesebben (22,5%) Közép-Magyarországon válaszoltak. A kitöltők 68,6%-a válaszolt személyesen a kérdezőnek, 31,4%-uk interneten töltötte ki a kérdőívet. Személyes interjút a legtöbb háztartás Baranya megyében (88,4%) választott, míg interneten Pest megyében töltötték ki a legnagyobb arányban (38,5%). A városok közül legtöbbször Budapesten válaszolták meg interneten a kérdőívet, a háztartások 57,7%-a.

1. ábra

A kérdőív több mint 200 kérdésből állt, a lehető legnagyobb részletességgel igyekezett felmérni a háztartások vagyoni helyzetét és folyó költségvetését.

3. A HÁZTARTÁSOK TULAJDONÁBAN LÉVŐ ESZKÖZÖK

Az adatfelvétel egyik fő célja az volt, hogy számba vegye, hogy milyen eszközökben testesül meg a magánháztartások vagyona. A háztartások tulajdonában lévő vagyoni eszközöket két csoportra oszthatjuk: **reáleszközökre** és **pénzügyi eszközökre**. Az adatfelvétel kérdései egyrészt arra irányultak, hogy a háztartás rendelkezik-e az adott vagyonelemmel, másrészt arra, hogy ha igen, akkor az mekkora értéket képvisel a háztartás szerint.

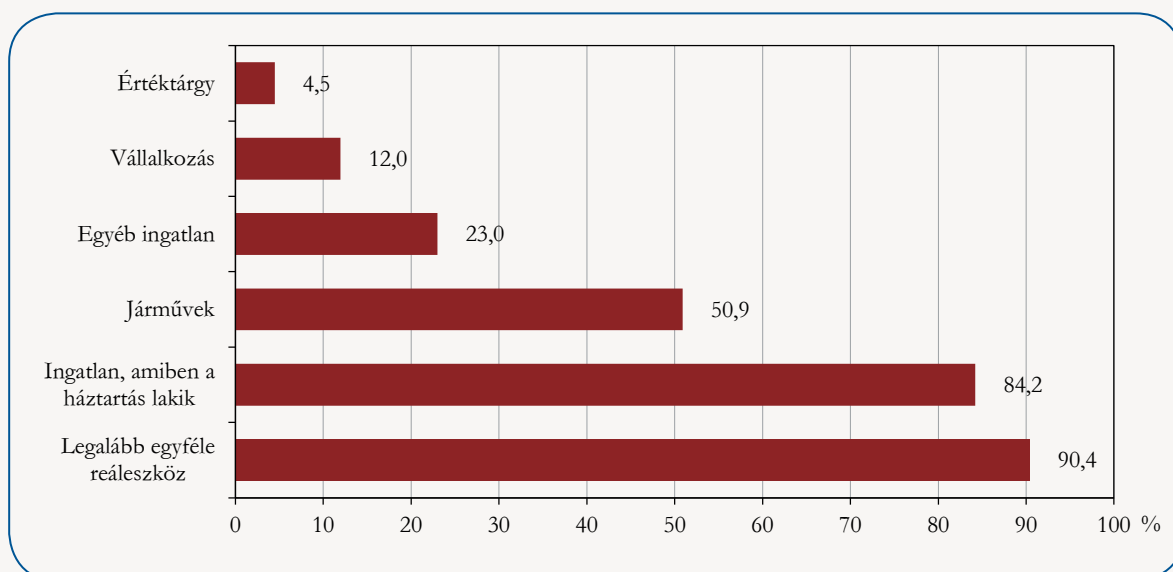
3.1. Reáleszközök

A kérdőív reáleszközökre vonatkozó része a háztartás által tulajdonolt alábbi javakat vette számba: i) ingatlant, amelyben a háztartás lakik, ii) egyéb ingatlanokat, iii) járműveket, iv) értéktárgyakat, v) vállalkozásokat.

2014. szeptember 30-án a **háztartások 90,4%-a rendelkezett legalább egy reáleszközzel**. Legalább egy ingatlan a magyar háztartások 86,6%-ának tulajdonában volt, míg járművel a háztartások kicsit több mint fele (50,9%) rendelkezett. A háztartások 12,0%-ában élt olyan személy, aki részben vagy egészben tulajdonos volt egyéni vagy társas vállalkozásban.

2. ábra

A különböző reáleszközökkel rendelkező háztartások aránya

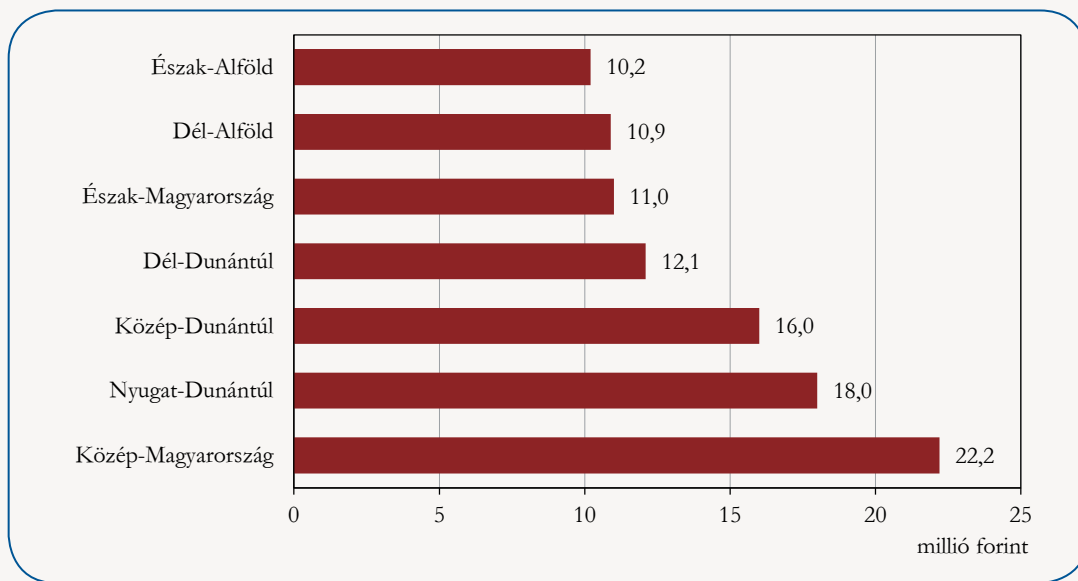
A főkereső (referenciaszemély) korcsoportja alapján vizsgálva a háztartások tulajdonában lévő egyes eszközök meglétét megállapítható, hogy a legtöbb reáleszköz 18 és 35 éves kor között kerül a háztartások tulajdonába. Az országos átlagot a 35–44 éves korosztály éri el. Míg a 18–24 éves főkeresővel rendelkező háztartások 63,8%-a rendelkezett bármiféle reáleszközzel, addig a 25–34 éves korcsoport 80,3, a 35–44 éves korcsoportba tartozó háztartásoknak pedig már 91,2%-a tulajdonolt reáleszközöket az adatfelvétel időpontjában. A 45 évesnél idősebb korcsoportok esetében nem mutat számottevő változást a reáleszköz birtokló háztartások aránya.

Az összes háztartás tulajdonában lévő reáleszközök értéke országosan 58 267 milliárd forintot tett ki 2014. szeptember 30-án, ami egy érintett háztartásra vetítve átlagosan 15,6 millió forintot jelentett.

A reáleszközök összértéke regionálisan jelentősen eltért. A legtöbbet Közép-Magyarországon értek a háztartások tulajdonában lévő eszközök, háztartásonként átlagosan 22,2 millió forintot, a legkevesebbet (10,2 millió forintot) Észak-Alföldön.

3. ábra

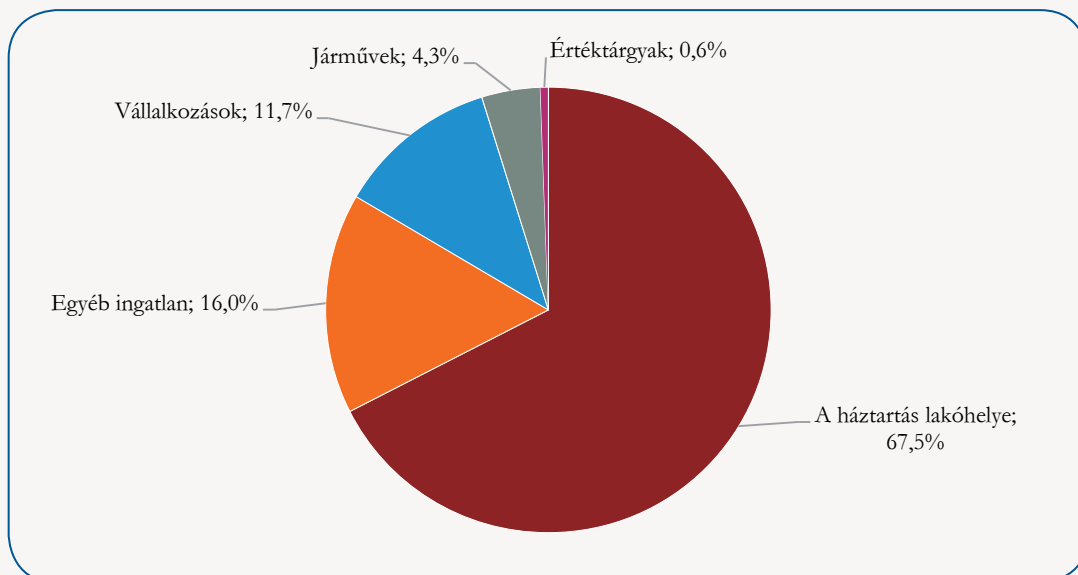
A reáleszközök összértéke régiók szerint

Adatfelvételkor a háztartások tulajdonában lévő reáleszközök összértékének kicsivel több mint kétharmadát a háztartások lakóhelyeül szolgáló ingatlan tette ki. További 16%-ot képviseltek a háztartások egyéb ingatlantulajdonai (iroda, nyaraló, garázs, telek, föld stb.). A háztartások tulajdonában lévő egyéni és társas vállalkozások értéke az összvágyon kicsit több mint egytizedét adták. Jólal kisebb értéket (4,3%) képviseltek a járművek, és elenyésző volt a különféle értéktárgyak (képzőművészeti alkotások, műtárgyak, ékszerek stb.) értéke.

4. ábra

A háztartások tulajdonában lévő reáleszközök értékének megoszlása az összes eszközérték arányában

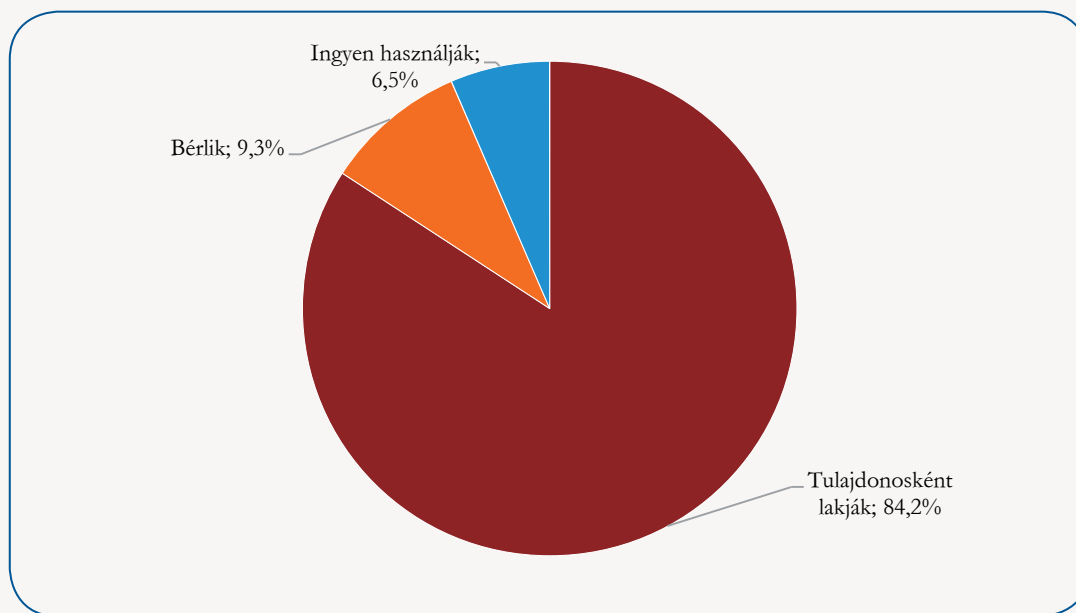

3.1.1. A háztartás lakóhelyül szolgáló ingatlan

2014. október 1-jén a háztartások **84,2%-a** lakott tulajdonosként a lakóhelyén, közülük 76,2% teljes egészében tulajdonolta az ingatlant, 8%-uk esetében pedig a háztartáson kívüli tulajdonossal együtt osztoztak a tulajdonon. A résztulajdonos háztartások kétharmada (69,7%) 50%-os tulajdonosa volt az ingatlanoknak. A háztartások 59%-a vásárolta a lakóingatlanát, 25%-a építette, 12,8%-a örökölte, 2,7%-a ajándékba kapta.

5. ábra

A háztartások megoszlása lakáshasználati jogcím szerint

Településtípus szerint jelentős különbség mutatkozott a lakáshasználati jogcímek vonatkozásában. A községekben kevesebb mint harmadannyi háztartás lakott bérleményben, mint a fővárosban, vagy a megyeszékhelyeken és a megyei jogú városokban.

1. tábla

A háztartások megoszlása lakáshasználati jogcím és településtípus szerint

(%)

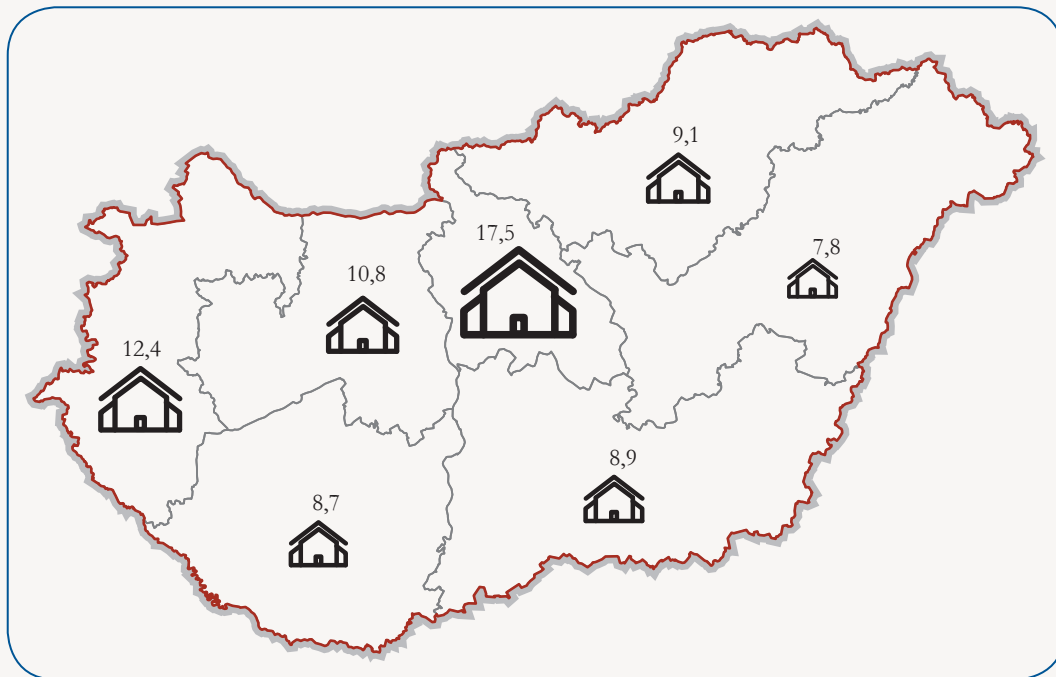
Jogcím	Budapest	Megyeszékhely, megyei jogú város	Többi város	Község
Tulajdonosként lakják	77,1	78,1	85,1	89,5
Bérlik	15,1	15,3	9,3	4,4
Ingyen használják	7,8	6,6	5,6	6,1

2014 októberében a háztartások lakóhelyül szolgáló ingatlanok átlagos mérete 78,3 négyzetméter volt. Ezen ingatlanok átlagos értéke 11,3 millió forintot tett ki.

A lakások értéke az ország különböző régióiban jelentősen eltért mutatott. Kiemelkedett Közép-Magyarország régió, ahol az ingatlanok átlagos értéke 17,5 millió forintot tett ki, ezen belül Budapesten átlagosan 18,2 millió forintra becsülték a háztartások a lakóingatlanukat. A lakások átlagos értéke még Nyugat-Dunántúlon haladta meg a 10 millió forintot (12,4 millió forint), valamint Közép-Dunántúlon is kevéssel 10 millió forint feletti értéket becsülték a háztartások (10,8 millió forint). A legkevesebbet Észak-Alföldön értek az ingatlanok, átlagosan 7,8 millió forintot.

6. ábra

A lakások átlagos értéke régiók szerint, millió forint

A háztartások a községekben éltek a legnagyobb méretű lakásokban, viszont ezeken a településeken ért a legkevesebbet az ingatlan: az átlagos négyzetméterár csupán kétharmada volt a nagyvárosokban tapasztalható árnak. Jellemzően minél kisebb településen élnek a háztartások, annál nagyobb a lakások mérete, és annál kevesebbet érnek. A legkisebb átlagos méretű, ugyanakkor legdrágább négyzetméterárú lakásokban Budapesten éltek a háztartások, ahol az átlagos ár közel kétszerese volt az országos átlagnak.

2. tábla

A háztartások elsődleges lakhelyeül szolgáló lakások néhány jellemzője településtípus szerint

Településtípus	Átlagméret, m ²	Átlagár, millió forint	Átlagos négyzetméterár, ezer forint
Budapest	64,4	18,2	282
Megyei jogú város	67,2	11,4	170
Többi város	79,6	10,7	135
Község	88,2	10,0	113
Összesen	78,3	11,3	144

3.1.2. Egyéb ingatlanok

A háztartások tulajdonában lévő egyéb ingatlanok összesen 9 330 milliárd forintot értek, érintett háztartásonként átlagosan 9,9 millió forintot. A háztartások közel egynegyede (23%) rendelkezett a lakóhelyén kívüli egyéb ingatlannal. Nagyrészüknak (81,6%) a lakóhelyen kívül további egy ingatlan volt a tulajdonában, kicsit több mint egytizedüknek (11,8%) kettő, 3,1%-uknak három. A lakáson kívüli ingatlanok közel 70%-át lakások, családi házak vagy telkek tették ki, 5–5%-körüli arányt képviseltek a garázsok, valamint a tanyák, gazdaságok. A háztartások közel fele pihenésre, egyéb magáncélra használta ezt az ingatlant, 20%-uk üresen tartotta, 15%-uk nyilatkozott úgy, hogy ingyenes használatba adta, és 1%-nál kevesebben vallották azt, hogy a második ingatlant bérbe adják, vagy bármilyen üzleti célra használják.

Az egynél több ingatlantulajdonnal rendelkező háztartások 37%-a a Közép-Magyarország régióban élt a felvétel időpontjában, közel háromnegyedük a gyermektelen háztartásokból került ki, jelentős többségükben (90%) a főkereső 35 évesnél idősebb volt.

3.1.3. Járművek

Az adatfelvételkor a háztartások 50,9%-a rendelkezett saját tulajdonú járművel, 49,5%-uknak gépkocsijuk, 6,2%-uk azon kívül egyéb járművük is volt. Válaszadáskor a háztartások használatában lévő céges járműveket nem lehetett számba venni. Az egyéb járművek háromnegyede motorkerékpár, 14,3%-uk kisbusz és kisteherautó, 12,3%-uk teherautó volt.

A háztartások 79,9%-ának 1 gépkocsi volt a tulajdonában, 17,2%-uk 2 autóval rendelkezett, és 2,9%-uk 3 vagy annál több autó tulajdonosa volt. A járművek átlagosan 1,2 millió forint körüli értéket képviseltek, ezen belül a gépkocsik átlagosan 1,1 millió forint összeget értek.

3.1.4. Értéktárgyak

A háztartások 4,5%-ának volt a tulajdonában jelentősebb értékkel bíró vagyontárgy. A kérdezés során a háztartás saját maga dönthette el, hogy mit tart jelentősebb értékűnek. A válaszadók által ebbe a kategóriába sorolt értéktárgyak átlagos értéke 1,8 millió forintot tett ki. A vagyontárgyat birtokló háztartások több mint felében (58,1%) a főkereső az 55 év feletti korcsoportba tartozott, és 42,6%-uk Közép-Magyarországon élt.

3.1.5. Vállalkozások

A háztartások 12%-a rendelkezett vállalkozással 2014 októberében. 80%-uk esetében valamelyik háztartástag a tulajdonosi szerep mellett aktívan dolgozott is a vállalkozásban.

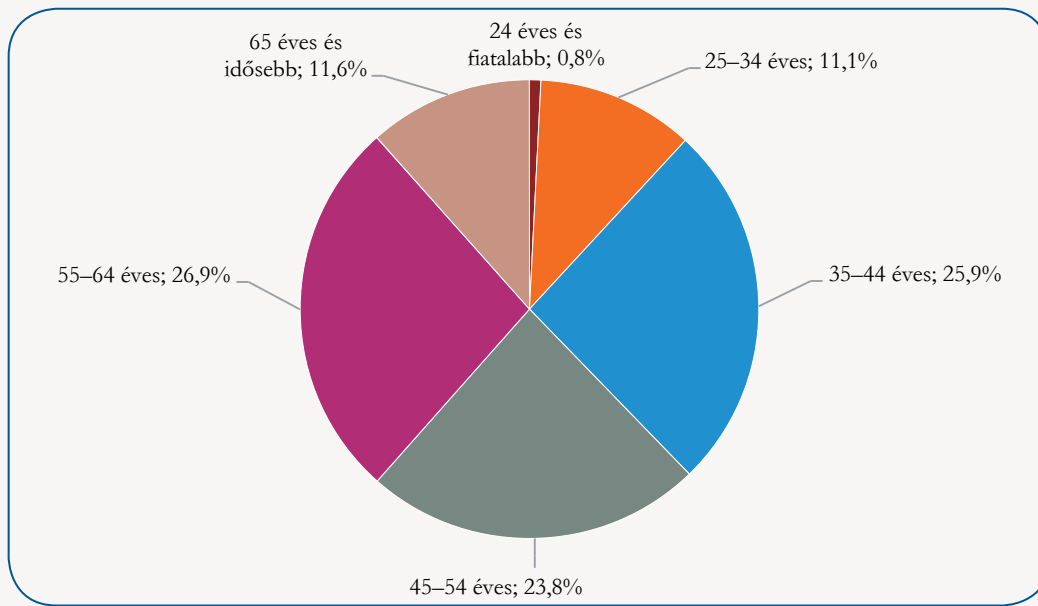
A vállalkozások két legelterjedtebb formáját az egyéni vállalkozások (38,7%) és a betéti társaságok (36,3%) tették ki, 22,1%-uk részvénytársaságként vagy korlátolt felelősségű társaságként működött.

A vállalkozással rendelkező háztartások jelentős többsége (87,9%) 1 vállalkozást működtetett, míg minden tizedik háztartás rendelkezett 2 vállalkozással. A vállalkozások átlagos nettó értéke (eszközök értéke csökkentve a kötelezettségek értékével) 13,8 millió forintot tett ki az eszmei időpontban.

Regionálisan a Közép-Magyarország régióban működtetett a legtöbb háztartás vállalkozást, az összes háztartás 17,5%-a, a legkevesebb pedig, 7,7% az Észak-Alföldön. A vállalkozások háromnegyede a középkorosztály, vagyis a 35–64 éves referenciaszeméllyel rendelkező háztartás tulajdonában van.

7. ábra

A vállalkozással rendelkező háztartások megoszlása a főkereső korcsoportja szerint

3.2. Pénzügyi eszközök

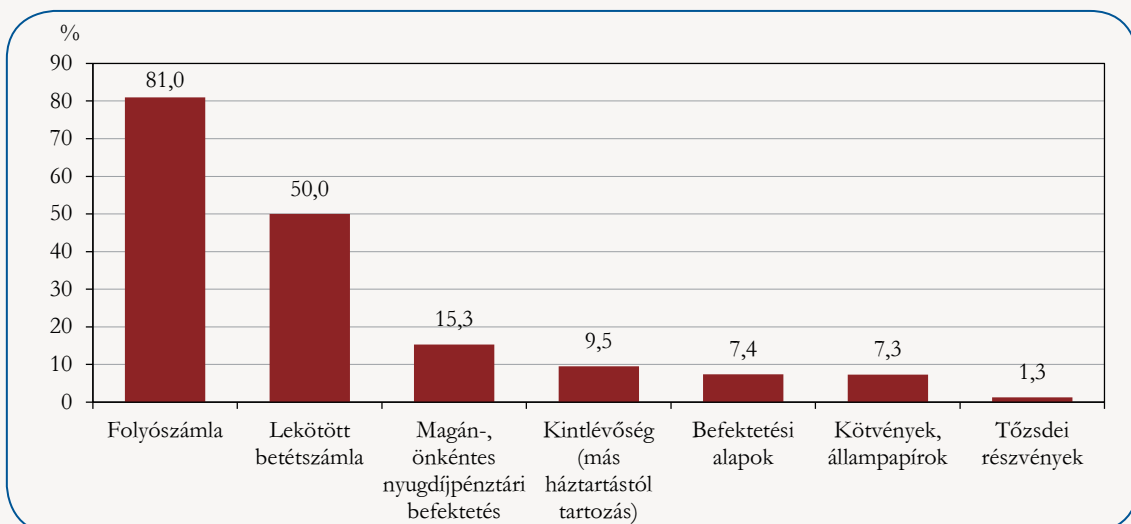
A *Miből élünk?* adatfelvétel volt az első olyan lakossági felmérés Magyarországon, amely a háztartásoktól közvetlenül gyűjtött információk alapján próbálta meg számba venni a háztartások birtokában lévő pénzügyi eszközöket. A pénzügyi eszközök közé a folyó- és betétszámlák, az értékpapírok és egyéb megtakarítási formák tartoztak a felvétel módszertana alapján.

2014 októberében a háztartások 82,8%-a rendelkezett legalább egyfajta pénzügyi eszközzel. A háztartások tulajdonában lévő valamennyi pénzügyi instrumentum összértéke országosan 11 776 milliárd forintot tett ki, ami átlagosan 2,9 millió forint háztartásonként.

A legelterjedtebb pénzügyi eszköz a bankszámla, ezen belül a háztartások 81%-a rendelkezett folyószámlával, míg minden második tartotta megtakarítását betétszámlán. A háztartások 15,3%-a volt magán- és/vagy önkéntes-nyugdíjpénztári tag. Egyéb értékpapírok jelenléte jelentősen elmaradt a bankszámlákétól, a háztartások jóval kisebb része rendelkezett értékpapírokkal és egyéb befektetésekkel.

8. ábra

Különbéle pénzügyi eszközökkel rendelkező háztartások aránya az összes háztartás százalékában

3.2.1. Bankszámlák

A legszélesebb körben elterjedt pénzügyi eszközfajta a bankszámla volt. 2014. szeptember 30-án 3 millió 344 ezer háztartás (81,1%) rendelkezett bankszámlával, amibe a folyószámlák és a lekötött betétszámlák is beleértendőek. A háztartások folyószámláján átlagosan 398 ezer forint, a betétszámlákon pedig 889 ezer forint volt.

3.2.2. Befektetések

A háztartások 52,9%-a rendelkezett befektetéssel, vagyis tartotta megtakarítását egy- vagy többféle pénzügyi instrumentumban. A befektetések egy háztartásra vetített összege átlagosan 2,5 millió forintot tett ki. A magyar háztartások körében a legelterjedtebb befektetési forma a legkisebb kockázatot jelentő banki betét volt a felvétel időpontjában.

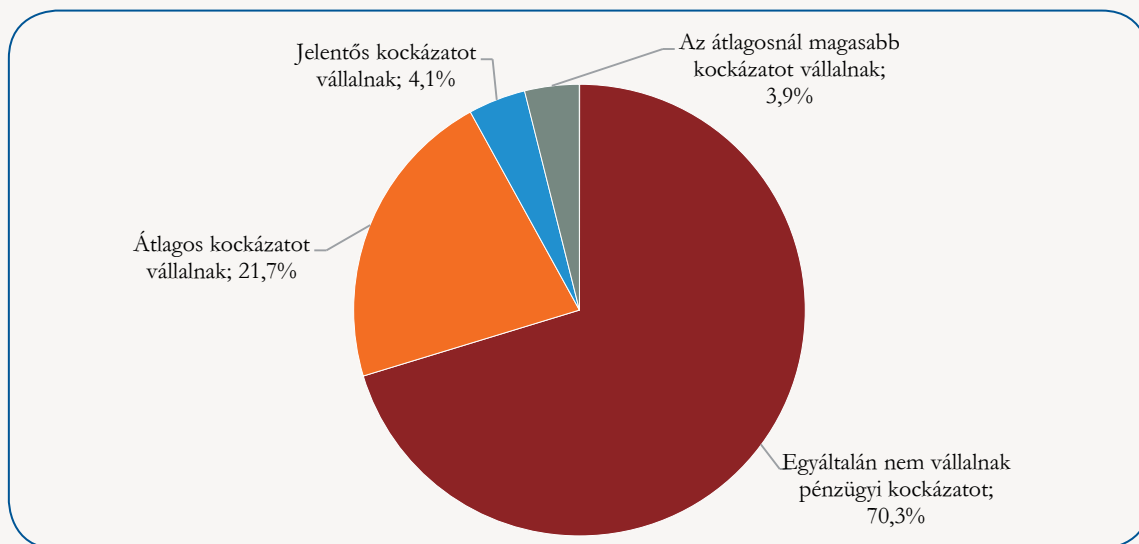
A befektetéssel rendelkező háztartások kétharmada aktív főkeresővel rendelkezett, közel egyharmaduk pedig a nyugdíjasok közül került ki. A gyermektelen háztartások közül minden másodiknak volt befektetése, míg a gyermekeseknek közel kétharmada rendelkezett pénzügyi befektetéssel.

A kérdés időpontjában a háztartások közel egytizedének volt más háztartás számára adott kölcsönből eredő kintlévősége, háztartásonként átlagosan 1,9 millió forint összegben.

A háztartások **kockázatvállalási hajlandóságát** is vizsgálta a felmérés. Megállapítható, hogy a magyar háztartások nagy része idegenkedik a pénzügyi kockázatvállalástól: több mint kétharmaduk nyilatkozott úgy, hogy semmiféle kockázatot nem vállalnak, mikor megtakarításaikról döntenek. A jelentős kockázatot vállaló háztartások – amelyek aránya az összes háztartás mindössze 4,1%-át tette ki – közel fele a középkorúak (35–54 évesek) közül került ki, háromnegyedük gyermektelen, szintén háromnegyedük városban lakott, egyharmaduk Közép-Magyarországon.

9. ábra

A háztartások megoszlása befektetési kockázatvállalás mértéke szerint

3.2.3. Nyugdíjcélú előtakarékoság

2014-ben a háztartások 15,3%-ában élt olyan személy, aki rendelkezett nyugdíjas korra vonatkozó bármiféle megtakarítással. Az előtakarékosággal rendelkező személyek 7,4%-a volt tagja önkéntes vagy magánnyugdíjpénztárnak, és 4,0%-uknak volt nyugdíjas évekre vonatkozó egyéb biztosítása. 16,2%-uk mindkettő fajta megtakarítással rendelkezett.

2014-ben egy főre vetítve átlagosan 15 ezer forintot fizettek az emberek nyugdíjcélú előtakarékosagra havonta.

A nyugdíj-előtakarékosággal rendelkező személyek demográfiai összetételét tekintve 63,3%-uk a 35–54 éves, további 20,2%-uk az 55–64 éves korcsoporthoz tartozott. Munkaerőpiaci aktivitásukat tekintve 91,3%-uk volt aktív.

4. A HÁZTARTÁSOK KÖTELEZETTSÉGEI

Ebben a fejezetben a háztartási mérleg kötelezettségek oldalát mutatjuk be. Az adatfelvétel felmérte a háztartások tartozásait, adósságait, ezen belül számba vette a jelzáloghiteleket, az egyéb hiteleket, kölcsönöket, a más háztartás, illetve személy felé fennálló tartozásait.

4.1. A háztartások eladósodottsága

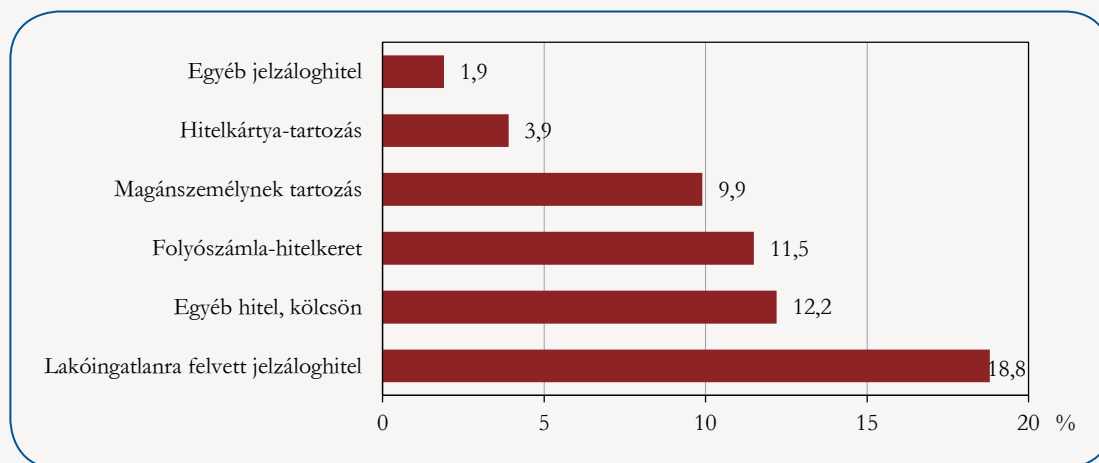
2014 októberében a háztartások 36,9%-a rendelkezett adóssággal. A magyar háztartások átlagos adósság-rátája 22,8%-ot tett ki. Az adósságráta-mutató a tartozás arányát mutatja az összes eszközértékhez képest, vagyis azt tükrözi, hogy a háztartás tulajdonában lévő eszközökhöz képest mekkora adóssággal rendelkezik a háztartás. Minél kisebb a mutató, annál kedvezőbb az eladósodottság mértéke.

A leggyakrabban előforduló adósságfajta a lakóingatlanra bejegyzett jelzáloghitel volt, ilyen típusú hitellel a háztartások 18,8%-a rendelkezett. A felmérés időpontjában a háztartások kicsit több mint egytizedének volt egyéb hitel- és kölcsöntartozása (személyi kölcsön, folyószámlahitel, áruhitel, munkáltatói kölcsön stb.), bankszámlához kapcsolódó hiteltartozása, valamint magánszemélynek való tartozása.

Az adóssággal rendelkező háztartások 71,7%-ában a főkereső aktív, 18,5%-ában nyugdíjas. Közöttük a gyermektelen háztartások száma másfélszerese a gyermekesekének.

10. ábra

Adóssággal rendelkező háztartások aránya adósságfajták szerint

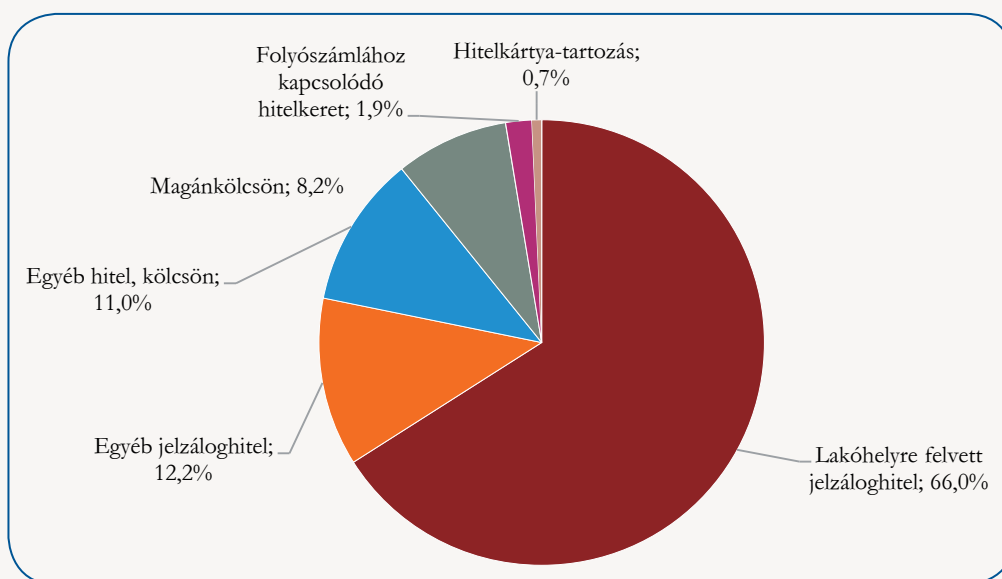

A háztartások összes adósságállománya 2014 októberében országosan 5 896 milliárd forintot tett ki. Átlagosan egy háztartásra vetítve ez 1,4 millió forint összegű adósságot jelentett. (Ez egy érintett háztartásra vetítve 3,9 millió forintot tett ki.)

A háztartások lakóingatlanjaira felvett jelzáloghitelek országosan 3900 milliárd forintot tettek ki, ami az összes tartozás kétharmadát jelentette. Az egyéb ingatlanra felvett jelzáloghitelek összesen 717 milliárd forintot, az összes adósság 12,2%-át adták. 11%-os részarányt képviseltek az egyéb hitelek, kölcsönök, míg az összes tartozás 8,2%-át, egy háztartásra vetítve 117 ezer forintot tettek ki a háztartáson kívüli személytől kapott kölcsönök, ami egy érintett háztartásra számolva 1,2 millió forintot jelentett.

11. ábra

A kötelezettségek értékének megoszlása

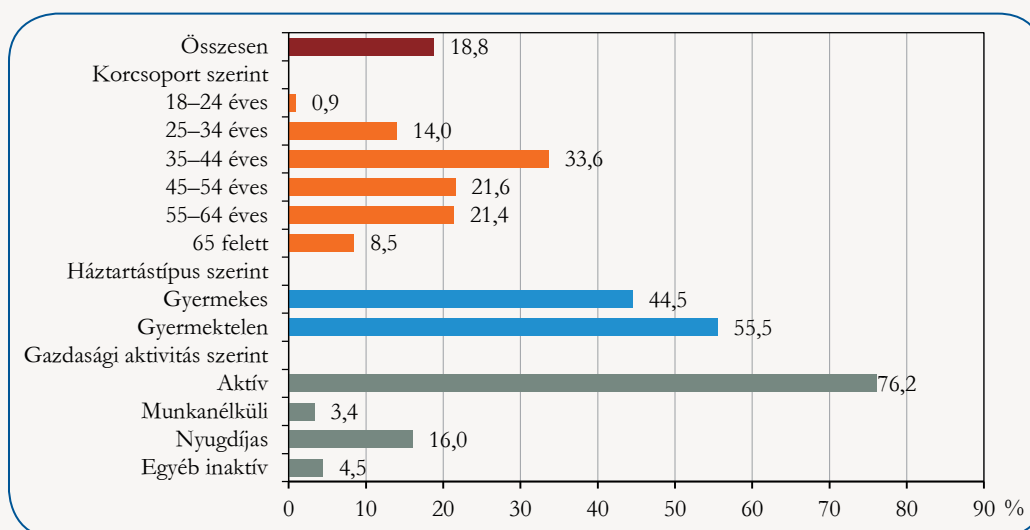

4.2. Jelzáloghitelek

2014 októberében az ingatlantulajdonnal rendelkező háztartások 18,8%-a élt jelzáloggal terhelt ingatlanban. Az egyes társadalmi csoportokat vizsgálva megállapítható, hogy legnagyobb arányban a 35–44 éves (33,6%), valamint az aktív főkeresővel rendelkező háztartások (76,2%) rendelkeztek jelzáloghitellel a lakóingatlanukra. A háztartások túlnyomó része (91,7%-a) a lakóingatlanukra egy darab jelzáloghitelt vett fel, 7,3%-uk kettőt, 1,0%-uk pedig kettőnél többet.

12. ábra

A lakóingatlanját jelzáloghitellel terhelő háztartások megoszlása korcsoport, háztartástípus és gazdasági aktivitás szerint

A lakóingatlanját jelzáloggal terhelő háztartások körében 5 millió forint volt az egy háztartásra jutó, még hátralévő tartozás. A hitelek devizanemét tekintve a két legnagyobb arányt a forint hitelek és a svájci frank hitelek tették ki: előbbi típusal a háztartások 48,4, utóbbival 42,4%-a rendelkezett. A jelzáloghitelek 7,8%-át jegyezték euróban 2014-ben. A hitelek átlagos futamideje 18,1 év volt. Az érintett háztartások átlagosan havonta 58 ezer forintot fizettek törlesztőrészként.

A felmérés számos olyan kérdésre adott választ, amelyekről eddig nem rendelkezünk információval. Ilyen többek között, hogy milyen okból vették fel a háztartások a jelzáloghitelt: a háztartások közel fele (47,8%-a) az adott ingatlan megvásárlása céljából, míg további 29,9%-uk felújítás finanszírozására. Jóval kisebb hányaduk, 7,2%-uk más ingatlan (azaz nem amiben laknak) megvásárlására, 4,5%-uk pedig korábbi adósság rendezésére használta a hitelt.

4.3. Egyéb hitelek, kölcsönök

A háztartások 12,2%-a rendelkezett egyéb hitellel, kölcsönrel, érintett háztartásonként átlagosan 1,3 millió forint összegű tartozással. Ezeket elsősorban áruvásárlásra, megélhetési költségek finanszírozására, valamint ingatlan-felújításra vették fel a háztartások.

4.4. Folyószámla-hitelkeret

A háztartások 11,5%-ának volt bankszámlához kapcsolódó hitelkeret-tartozása, érintett háztartásonként átlagosan 240 ezer forint összeggel.

4.5. Magánkölcsönök

A háztartások 9,9%-ának volt harmadik személytől kapott kölcsönből eredő tartozása. Egy érintett háztartás átlagában a tartozás összege 1,2 millió forintot tett ki, a válaszolók legnagyobb része (17,2%) megélhetési költségek finanszírozására, további jelentős hányada (11,6%) egyéb adósság rendezésére vette igénybe. A magánkölcsönrel rendelkezők legnagyobb hányadát (29,2%) a 35–44 éves korcsoport tette ki, míg mindössze 3,0%-ot képviseltek a 18–24 éves közötti fiatalok, és 7,0%-ot az idősek (65 év felett).

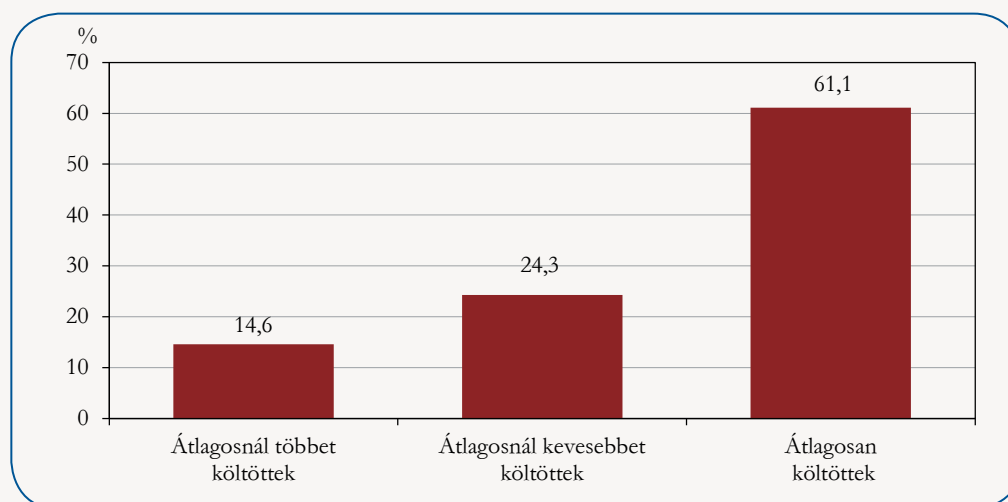
5. A HÁZTARTÁSOK SZUBJEKTÍV ANYAGI HELYZETE

A felvétel néhány szubjektív kérdéssel igyekezett képet kapni arról, hogy mit gondolnak a háztartások az anyagi helyzetükről.

A háztartások legnagyobb része (85,4%) úgy ítélte meg, hogy egy átlagos évhez képest az adatfelvételt megelőző 12 hónapban ugyanannyit vagy kevesebbet költöttek.

13. ábra

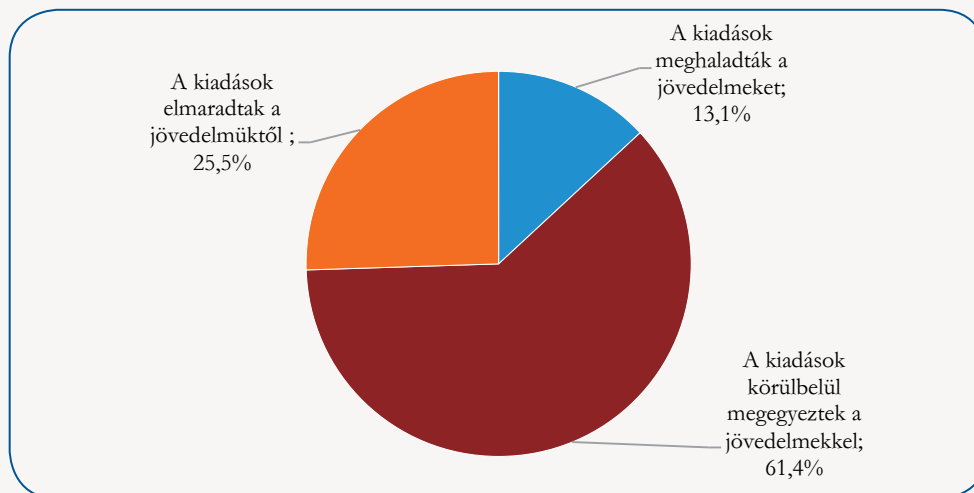
A kérdezést megelőző 12 hónapban a háztartások kiadásának alakulása egy átlagos évhez képest

Éves szinten a háztartások túlnyomó többsége esetében a kiadások nem haladták meg a háztartás bevételeit. A háztartások egynegyede volt képes megtakarítani, abból eredően, hogy bevételeik meghaladták kiadásait. 61,4%-uknál a bevételek és a kiadások megegyeztek, vagyis családi költségvetésük egyensúlyban volt.

14. ábra

A háztartások megoszlása a kiadások és jövedelmek egymáshoz viszonyított alakulása szerint

A pénzügyi egyensúly tekintetében a legkiegyensúlyozottabb anyagi helyzetről Nyugat-Dunántúlon számoltak be a háztartások, ahol 91,3%-uk esetében a bevételek összege vagy megegyezett a kiadásokéval, vagy meghaladta azt. Ugyanakkor Észak-Magyarországon a háztartásoknak csak 82,5%-ára voltez igaz. Korosztályok szerint a 45–54 éves korcsoportban találjuk a legtöbb olyan háztartást (18,2%), amely többet költött a jövedelménél, míg a legkevesebbet a 65 év feletti korcsoportban (6,6%). A gyermektelen háztartások kedvezőbb anyagi helyzetét mutatta a gyermekesekéhez képest, hogy közülük 27% engedhette meg magának, hogy jövedelméből megtakarítson, míg a gyermekeseknek csak 21%-a. Ez utóbbi elmaradt az országos átlagtól is. A gyermekes háztartások közül az egyedülálló szülők helyzete volt a legkedvezőtlenebb, egynegyedüknek voltak a bevételeiket meghaladó kiadásai.

Azoknak a háztartásoknak, amelyek azt válaszolták, hogy éves jövedelmük kevesebb a kiadásainál, további kérdésként feltettük, hogy milyen módon finanszírozták a többletkiadásaikat. Egy-egy háztartás többféle választ is adhatott. A válaszokból az derült ki, hogy a háztartások leggyakrabban (41,5%-uk) vagy nem fizettek be néhány számlát, vagy segítséget kértek rokonoktól, barátoktól (41,2%). A háztartások negyedére volt jellemző, hogy hitelkártyával, folyószámlahitellel, további negyedére pedig, hogy megtakarításaikból pótolták a hiányzó pénzt.

6. A HÁZTARTÁSOK VAGYONA

A *Miből élünk?* adatgyűjtés elsődleges célja a háztartások nettó vagyonának felmérése volt. A nettó vagyon a háztartás tulajdonában lévő összes eszköz értékét mutatja csökkentve a háztartás összes kötelezettségének összegével. Ennek a vagyonnak a nagysága tükrözi a háztartások sérülékenységét, hiszen ez a vagyontömeg befolyásolja azt, hogy egy esetleges válsághelyzetre hogyan tud reagálni a háztartás, mekkora erőforrást tud megmozgatni, esetleg pénzzé tenni.

3. tábla

A háztartások vagyoni szerkezete

Megnevezés	Összesen, milliárd forint	Egy háztartásra jutó átlagos összeg, millió forint
Összes reáleszköz	58 267	14,1
Összes pénzügyi eszköz	11 776	2,9
Bruttó vagyon	70 043	17,0
Összes kötelezettség	5 896	1,4
Nettó vagyon	64 147	15,6

Egy háztartásra vetítve az átlagos bruttó vagyon 17,0 millió forintot tett, ami – csökkentve a háztartásonkénti átlagos kötelezettségek összegével – 15,6 millió forint összegű átlagos nettó vagyont jelentett 2014-ben.

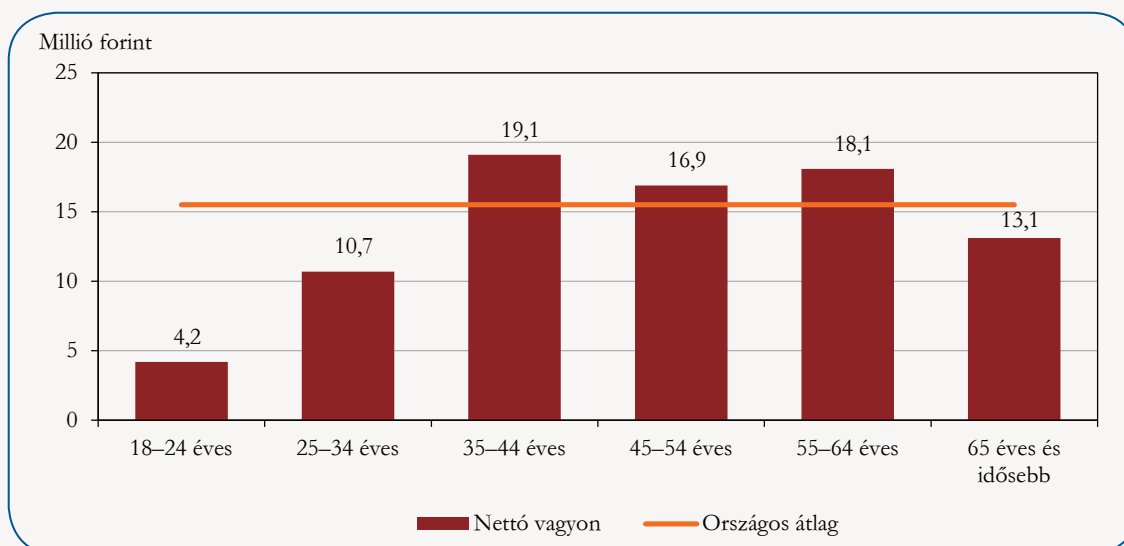
A háztartások közel 80%-a esetében a nettó vagyon csak minimálisan tért el a háztartás tulajdonában lévő reáleszközök értékétől. Ennek magyarázata, hogy a háztartások nagy része nem rendelkezett jelentősebb pénzügyi befektetéssel és adóssággal sem.

6.1. A háztartások nettó vagyona a főkereső korcsoportja szerint

A főkereső korcsoportja szerint vizsgálva azok a háztartások rendelkeztek a legnagyobb vagyonnal, amelyekben a főkereső a 35–44 éves korcsoportba tartozott. Ezen háztartások átlagos vagyona 21,3 millió forintot tett ki, ami 21,7%-kal meghaladta az országos átlagot. Az adatok azt tükrözik, hogy 25 és 35 éves kor közötti főkeresővel érték el a háztartások a legnagyobb vagyongyarapodást. Megfigyelhető továbbá, hogy a nyugdíjkorhatár alatti főkeresők háztartásainak vagyona átlag fölötti volt, ám a 65 év fölötti főkeresővel rendelkező háztartások vagyona már nem érte el az országos átlagot.

15. ábra

Egy háztartásra jutó nettó vagyon a főkereső korcsoportja szerint

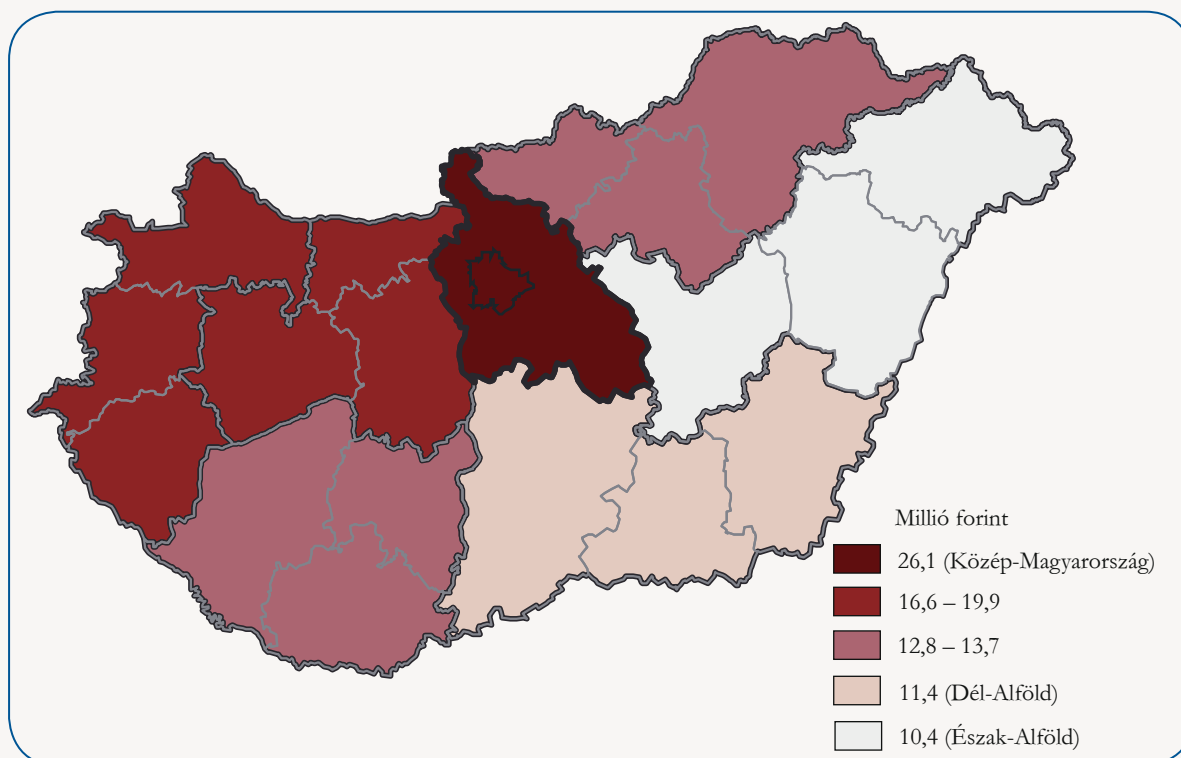

6.2. A háztartások nettó vagyona régiók szerint

A legvagyonosabb háztartások Közép-Magyarországon, azon belül is a fővárosban éltek 2014-ben. Ebben a régióban a háztartások átlagos nettó vagyona 2014-ben 26,1 millió forintot (egy főre vetítve 15,3 millió forint) tett ki, 1,5-szeresét az országos átlagnak. A régión belül Budapesten 27,9 millió forint volt a háztartások átlagos nettó vagyona, egy főre vetítve 17,3 millió forint. A második leggazdagabb régióban, Nyugat-Dunántúlon, a háztartások átlagos nettó vagyona körülbelül 20%-kal maradt el a közép-magyarországitól, egy főre vetítve pedig 10,4 millió forintot tett ki. A legszegényebb régió, Észak-Alföld háztartásai átlagosan 10,4 millió forintos, fejenként 5,5 millió forint összegű nettó vagyonnal, a budapesti harmadával rendelkeztek.

16. ábra

Egy háztartásra jutó átlagos nettó vagyon régiók szerint

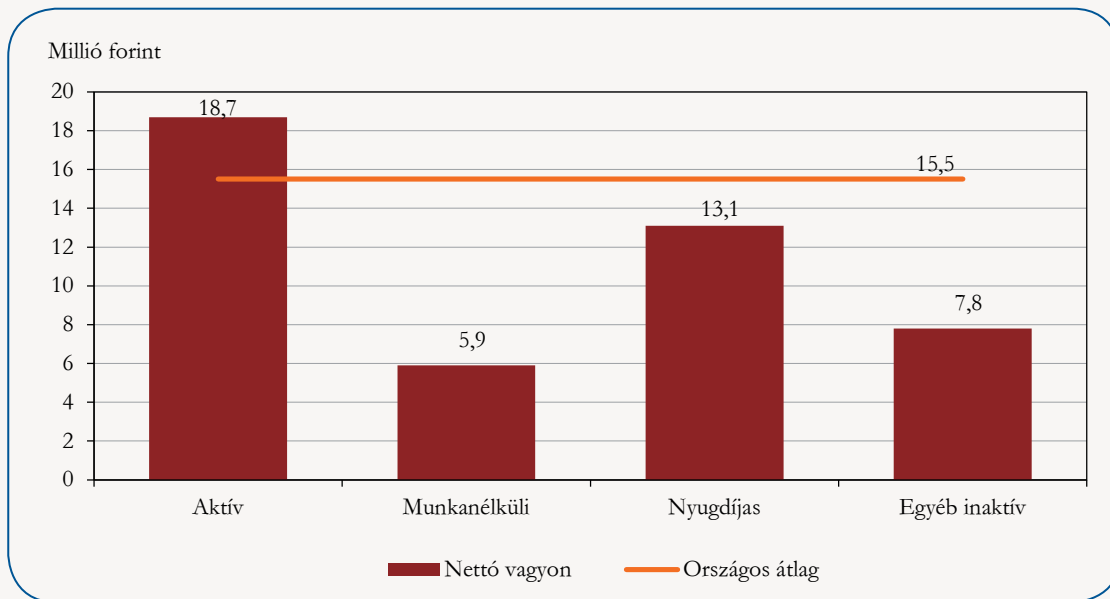

6.3. A háztartások nettó vagyona a főkereső gazdasági aktivitása szerint

A háztartások jövedelmi és vagyoni helyzete a legszorosabb korrelációt a háztartástagok munkaerőpiaci helyzetével mutatta. A folyamatos jövedelemszerző tevékenység megléte alapvető feltétele annak, hogy a háztartás vagyont tudjon felhalmozni. Az aktív háztartások átlagos nettó vagyon 20,7 millió forintot tett ki, míg ahol a főkereső munkanélküli volt, ott a nettó vagyon összege ennek csupán harmada, 7,0 millió forint volt. Az egyéb inaktív háztartások nettó vagyona 9,6 millió forintot ért el.

17. ábra

Egy háztartásra jutó átlagos nettó vagyon a főkereső gazdasági aktivitása szerint

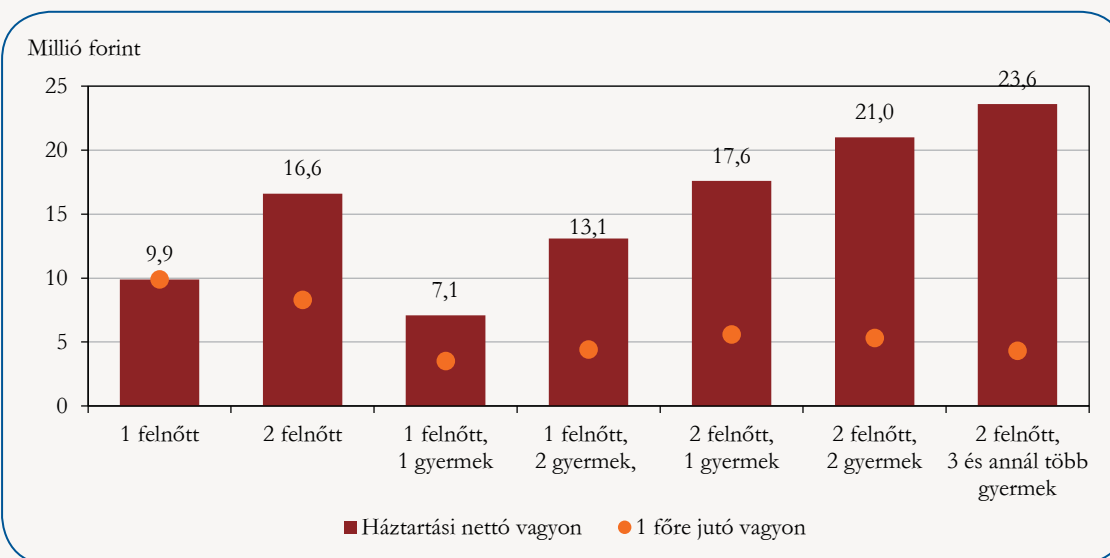

6.4. A háztartások nettó vagyona háztartástípusok szerint

A háztartások vagyoni helyzetét jelentősen befolyásolja, hogy nevelnek-e gyermeket, és ha igen, akkor hány gyermek él a családban. A gyermektelen háztartások átlagos vagyona 14,3 millió forintot tett ki, a gyermekeseké 19,3 millió forintot. A gyermekesek a nagyobb átlagos taglétszám miatt az egy főre jutó vagyonban elmaradtak a gyermektelen háztartásoktól: a gyermekesek esetében az egy főre jutó átlagos vagyon 4,9 millió forint, a gyermekteleneknél 7,9 millió forint volt. Mind háztartási, mind személyi szinten a leghátrányosabb helyzetben az 1 gyermeket egyedül nevelő szülő élt, az 1 felnőtt, 1 gyermek típusú háztartásban az egy főre jutó átlagos vagyon 3,5 millió forint volt a kérdezéskor.

18. ábra

Egy háztartásra jutó átlagos nettó vagyon néhány háztartástípusban

A gyermekes háztartások közül a legnagyobb vagyonnal a 2 felnőtt, 1 gyermek típusú háztartások rendelkeztek, egy főre vetítve 5,9 millió forinttal. Az összes háztartástípust figyelembe véve az egyedülálló felnőttké volt a legnagyobb nettó vagyon: 9,9 millió forint.

FOGALOMTÁR

A jelen kötetben megjelenő elemzés a *Miből élünk?* című, a háztartások pénzügyeire és fogyasztására vonatkozó európai adatfelvétel magyarországi felvétel adatain alapulnak. Az adatfelvételre 2014. október 20-a és 2014. december 7-a között került sor, amelynek során 6228 kérdőívet töltöttek ki sikeresen a válaszadók.

Eszmei időpont: 2014. szeptember 30.

Referencia-időszak: a kérdések egy része az eszmei időpontra vonatkozott, másik része a megelőző 12 hónapra (2013. szeptember 30-a és 2014. szeptember 30-a között).

Háztartás: olyan személyek összessége, akik – függetlenül a rokoni kapcsolatoktól – egy jövedelmi, illetve fogyasztói közösséget képeznek, folyamatos életviteli költségeiket részben, vagy egészben közösen viselik. A háztartás fogalma nem azonos a családdal, nem jogi, mint inkább gazdasági tartalmú. Az esetek túlnyomó többségében egy család képez egy háztartást (szülők vagy szülő egy vagy több gyermekkel, házaspár gyermek nélkül), de háztartást alkothatnak oldalági, le- vagy felmenő rokoni kapcsolatban álló személyek is (testvérek, nagyszülő unokával stb.). Élhetnek közös háztartásban rokoni kapcsolatban nem álló személyek (például két barátnő), de egy személy is háztartásnak tekintendő, ha egyedül gazdálkodik. A háztartáshoz tartozónak tekintjük az ideiglenesen távol élő diákokat, munkavállalás miatt távollévőket azokban az esetekben, amikor ellátásukról döntően a megfigyelt háztartás gondoskodik, illetve utóbbiak esetében ha jövedelmükkel alapvetően hozzájárulnak a háztartási kiadásokhoz.

Főkereső (referenciaszemély): a háztartás tagjai közül a legmagasabb jövedelemmel rendelkező személy.

Reáleszközök: a reáleszközök közé soroljuk a háztartás tulajdonában lévő ingatlanokat, járműveket, vállalkozásokat és értéktárgyakat.

Pénzügyi eszközök: a pénzügyi eszközök közé soroljuk a folyószámlákat, a lekötött betétszámlákat, a debítókártyákat, a hitelkártyákat, a befektetési alapokat, a kötvényeket, a részvényeket, az állampapírokat, a kincstárjegyeket és az egyéb értékpapírokat.

Pénzügyi befektetések: idetartoznak a lekötött betétek, a pénzügyi alapok, az állampapírok, a kötvények, a részvények, az egyéb értékpapírok, az egyéb befektetési számlák.

Kötelezettségek: a háztartás valamennyi fennálló tartozása, hitelek, kölcsönök.

Jelzáloghitel: olyan hitel, melynek fedezete ingatlanra bejegyzett jelzálogjog.

Megtakarítások: a megtakarítások között vettük figyelembe a lekötött betéteket, befektetési alapokat, értékpapírokat.

Kötvény: hitelviszonyt megtestesítő értékpapír. A kötvényben a kibocsátó (az adós) arra kötelezi magát, hogy az ott megjelölt pénzösszegnek az előre meghatározott kamatát vagy egyéb jutalékait, valamint az általa vállalt esetleges egyéb szolgáltatásokat, továbbá a pénzösszeget a kötvény mindenkor tulajdonosának, illetve jogosultjának (a hitelezőnek) a megjelölt időben és módon megfizeti, illetőleg teljesíti.

Részvény: tulajdonjogot megtestesítő értékpapír. A részvény birtokosa részesedése arányában résztulajdonosa az adott társaságnak, és jogosult a jövedelem és a szavazati jogok arányos részére is.

Befektetési alap: alapokba való befektetés esetén a befektető pénzét az alapkezelők kezelik. Attól függően, hogy milyen pénzügyi eszközökbe fektetik a pénzt, megkülönböztetünk pl. részvényalapokat, kötvényalapokat, ingatlanalapokat stb.

A háztartás bruttó vagyona: a háztartás tulajdonában lévő reáleszközök és pénzügyi eszközök összessége.

A háztartás nettó vagyona: a háztartás tulajdonában lévő reáleszközök és pénzügyi eszközök összessége csökkentve a háztartás összes tartozásával, kötelezettségével.

Adósságráta: a kötelezettségek fedezetét mutatja. Számítási módja: összes kötelezettség/összes eszköz.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Lépjen velünk kapcsolatba!](#)

Telefón: (+36-1) 345-6789